

Nasima Razmyar sd m.fl.

Interpellation om de ungas framtid

Till riksdagen

Unga människor som med iver, hopp och tillförsikt ser framtiden an är en stark kraft när vi bygger välfärd, välstånd och framgång i Finland. Enligt framtidsbarometern är det dock bara 34 procent av de unga som ivrigt väntar på och ser många möjligheter i framtiden. Siffran är alarmerande. Enligt Ungdomsbarometern är det den egna framtiden, arbetslivet och försörjningen som orsakar mest osäkerhet och otrygghet bland unga.

I det rådande läget skulle regeringen, om den var klok, lägga all sin energi och skicklighet på att stärka de ungas tillförsikt genom att stödja dem när livet är tungt och ge kommande generationer utsikter till en trygg och god framtid. I stället har Orpos och Purras regering valt en annan väg. I ett läge där man måste satsa på de unga fokuserar Samlingspartiets, Sannfinländarnas, SFP:s och Kristdemokraternas regering på nedskärningar som drabbar de ungas vardag och framtid.

Det är inte fråga om enskildheter, utan den hårda kärnan i regeringens samlade nedskärningspolitik utgörs av åtgärder som riktar sig mot de unga, mot de ungas framtid. Det mest chockerande är att en stor del av försämringarna drabbar samma målgrupper, vilket gör att den sammantagna effekten av nedskärningarna blir ohållbar för den enskilda unga.

Utan de unga har vi ingenting. Inga skattebetalare, ingen som tar hand om våra äldre generationer, ingen som tar ansvar. Att försumma de unga ger inte bara effekter på det mänskliga planet utan har också stora konsekvenser för samhället och samhällsekonomin.

Regeringen sänker de studerandes försörjningsnivå genom att inte indexhöja studiestödet

Regeringens frysning av indexjusteringarna 2024—2027 gäller både studiestödet och studiestödets försörjarförhöjning. Det är i praktiken en nedskärning i utbildningen, trots att man före valet lovade att utbildningen skulle åtnjuta specialskydd. Så sent som i våras lovade Petteri Orpo offentligt att indexet för studiestöd inte skulle röras — men hur ser sanningen ut, egentligen?

Indexfrysningen av studiestödet har stor inverkan på de studerandes försörjning i en tid där levnadskostnaderna fortsätter stiga. I slutet av regeringsperioden kan det innebära att studiestödet minskar med upp till 300 euro per år. Samtidigt sjunker det allmänna bostadsbidraget med i genomsnitt 912 euro per år för studerandehushåll. Efter 2017 har studielånestocken fördubblats, medan studiestödets köpkraft har försvagats med cirka 100 euro.

Interpellation IP 2/2023 rd

För studerande på andra stadiet är det särskilt svårt att utöka studiestödets låneandel, eftersom de till skillnad från högskolestuderande inte har rätt till lånekomensation om de avlägger examen snabbt. Man kan inte få utkomststöd om man inte tar studielån, det vill säga om man inte skuldsätter sig.

En studerande borde i huvudsak kunna leva på studiepenningen och lägga sin tid på studierna. Nedsänkningen av de studerandes försörjningsnivå försvagar de facto möjligheterna att fokusera på studierna och avlägga examen inom planerad tid.

Ungdomar som kommer ut i arbetslivet drabbas hårt av försämringarna i arbetslivet

Regeringens planerade försämringar i fråga om arbetslivet innebär att de unga i början av sin karriär möts av ett otryggare arbetsliv och en osäkrare framtid. Regeringen talar visserligen vackert om familjebildning, men dess handlingar går stick i stäv med fraserna. Genom att tillåta ogrundade visstidsanställningar på ett år finns det en risk för att regeringen i praktiken styr in uttryckligen de unga till provanställningar på ett år och i värsta fall till ett otryggt korttidsarbete. Slopandet av arbetslöshetsförmånernas barnförhöjningar ökar bara osäkerheten om försörjningen, och mångas dröm om att bilda familj skjuts upp på obestämd tid.

För många unga är deltidarbete ett sätt att komma ut i arbetslivet och få viktig arbetserfarenhet. Slopandet av arbetslöshetsförmånens jämkade skyddade belopp minskar incitamenten att arbeta deltid. I stället för att lyfta fram att allt arbete är viktigt skapar regeringen bidragsfällor som hindrar de unga att ta emot arbete. Fördubblingen av arbetsvillkoret inom utkomstskyddet för arbetslösa från sex månader till tolv månader innebär att unga nya arbetstagare i fortsättningen tvingas vänta dubbelt så länge för att få rätt till inkomstrelaterat skydd.

Samtidigt genomför regeringen många andra försämringar i arbetslivet som ökar osäkerheten i arbetslivet och belastar de unga. Trots att det i Finland är lätt att säga upp anställda, också i internationell jämförelse, vill regeringen göra det ännu lättare. Dessutom vill regeringen att den första sjukledighetsdagen ska vara oavlönad. Och till råga på allt försvagar regeringen arbetstagarnas förhandlingsposition och skapar obalans på arbetsmarknaden.

Regeringen förvärrar många ungas situation genom att förkorta eftervården inom barnskyddet, försämma möjligheterna till rehabilitering och försvåra tillgången till mentalvårdstjänster.

Sänkningen av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet med två år är ett moraliskt och matematiskt ohållbart sparbeslut. Åldersgränsen för eftervården höjdes 2019 till 25 år, eftersom många unga marginaliseras just när eftervården upphör. Om åldersgränsen sänks tvingas dessa unga gå över från en tjänst till en annan. Hur många av dem blir onåbara under övergången?

Regeringen planerar att från och med början av 2025 kräva diagnos på sjukdom eller funktionsnedsättning för att unga personer ska kunna få rehabilitering. Det är huvudlöst. Regeringen menar alltså att de unga först måste bli sjuka eller funktionsnedsatta, och att förebyggande rehabilitering inte behövs. I själva verket är lågtröskelhjälp utan diagnos ett effektivt, billigt och snabbt sätt att hjälpa ungdomar innan situationen blir låst.

Interpellation IP 2/2023 rd

Regeringens nedskärning i rehabiliteringspenningen för unga och i den rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering är över 100 euro i månaden. Regeringen gör detta trots att den vet att propositionen kan försvaga de ungas engagemang för rehabilitering, öka sjukpensioneringarna och därmed ge återverkningar på sysselsättningen.

Psykiska störningar hör till de vanligaste hälsoproblemen bland unga, och enligt Ungdomsbarometern 2022 har 35 procent av de unga ansökt om vård för psykiska problem eller missbruksproblem. Satsningar på psykisk hälsa lyser dock med sin frånvaro, och terapigarantin framskrider inte, trots de vackra fraserna i regeringsprogrammet.

Nedskärningarna i den sociala tryggheten drabbar också enligt regeringens egna konsekvensbedömningar särskilt de unga. De största verkningarna drabbar åldersgruppen 18—24 år. Utöver nedskärningarna i den sociala tryggheten skär regeringen ned på såväl ungdomsarbetet som det uppsökande ungdomsarbetet och verkstadsverksamheten för unga.

Regeringen är blind för det viktigaste: att förebygga problem och ta hand om de unga. De unga behöver utsikter för framtiden, men regeringen vänder blicken från dem. Regeringen skär ned på ungdomsarbetet och integrationen och på stödet till boende till överkomlig kostnad — den skär ned på allt som förebygger ökande klyftor i samhället och ger en chans till lika möjligheter.

Undersökningar visar att en marginaliserad ung person kostar samhället en miljon euro. För den unga själv är priset ett förlorat liv.

Den föreslagna lindringen av den allmänna överlåtelseskatten för unga tar regeringen tillbaka och bekostar genom att slopa skattefriheten för förstabostadsköpare. Samtidigt skärs bostadsbidraget ned, vilket ökar risken för att unga tvingas ty sig till utkomststödet.

I Finland har man traditionellt föreställt sig att ägarboende skapar trygghet och ger bättre frihet att planera sin framtid och kanske bilda familj. Nu är regeringen på väg att slopa befrielsen från överlåtelseskatt för den som köper sin första bostad. Det leder till att många unga tvingas skjuta upp drömmen om ett första eget hem till en fjärran framtid.

Och det är inte nog för regeringen att försvåra de ungas köp av första bostad. Den gör också betydande nedskärningar i bostadsbidraget, nedskärningar som drabbar de unga. Den slopar bland annat bostadsbidragets förvärvsinkomstavgift på 300 euro och sänker ersättningsprocenten för bostadsbidraget till 70 procent.

Nedskärningen av bostadsbidraget är historiskt stor och oskälig. Det ökar risken för att tvingas in i utkomststödssystemet; där regeringen också tänker göra nedskärningar i fråga om boendegifterna.

Regeringen ökar den ohållbara natur- och klimatskulden och späder på en känsla av osäkerhet och otrygghet bland de unga.

Enligt Ungdomsbarometern 2022 bidrar miljöproblemen till att öka upplevelsen av osäkerhet och otrygghet bland de unga. Enligt en färsk Medborgarpulsen-enkät hör främjandet av klimatåtgär-

Interpellation IP 2/2023 rd

der till de tre viktigaste samhällsteman för 15—29-åringarna. Oron är befogad, eftersom lägesbilden i fråga om såväl klimatkrisen som förlusten av biologisk mångfald är mycket allvarlig, och de kommande generationerna tvingas betala för de beslut som vi idag underlåter att fatta.

Regeringen har i sin politik inte insett eller velat inse situationens allvar. De medel som reserverats för naturskydd minskar med en tredjedel, och de planerade klimatåtgärderna ser urvattnade ut, särskilt inom ansvarsfördelningssektorn. Om regeringen fortsätter på den valda linjen kommer natur- och klimatmålen inte att nås. Kampen mot klimatkrisen och mot förlusten av biologisk mångfald handlar om rättvisa mellan generationerna, eftersom det är dagens barn och unga som tvingas bära konsekvenserna.

Med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den minister som saken gäller:

Varför försämrar regeringen trots sina löften om motsatsen de studerandes försörjning genom att inte indexhöja studiestödet i en läge där levnadskostnaderna har stigit betydligt,

varför riktar regeringen en lång lista av försämringar i arbetslivet mot unga i början av arbetslivet, då dessa försämringar skapar instabilitet i arbetslivet och försvagar framtidsutsikterna,

varför gör regeringen, på bekostnad av välfärden för unga som behöver mycket stöd, besparingar genom att sänka åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet och försämrar möjligheterna till rehabilitering och tillräckliga mentalvårdstjänster,

varför inför regeringen en ny skatt för den som köper sin första bostad, vilket leder till att många ungas dröm om att köpa sin första egen bostad skjuts långt in i framtiden, och varför sänker regeringen bostadsbidraget, vilket ökar risken för att unga tvingas ty sig till utkomststöd,

varför vidtar inte regeringen tillräckliga åtgärder utan lägger i stället en ohållbar natur- och klimatskuld på de ungas axlar och ökar på så sätt upplevelsen av otrygghet bland de unga,

har regeringen gjort en helhetsbedömning av de beslut som gäller unga och är den beredd att ompröva dessa beslut och

anser regeringen att en nedskärningspolitik som riktas uttryckligen mot de unga, lägger en orimlig börda på de ungas axlar och försvagar de ungas tro på framtiden är rättvis?

Interpellation IP 2/2023 rd

Helsingfors 9.11.2023

Nasima Razmyar sd
Marko Asell sd
Kim Berg sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Seppo Eskelinen sd
Elisa Gebhard sd
Tuula Haatainen sd
Lotta Hamari sd
Timo Harakka sd
Eveliina Heinäluoma sd
Pia Hiltunen sd
Mika Kari sd
Kimmo Kiljunen sd
Krista Kiuru sd
Jani Kokko sd
Johannes Koskinen sd
Johan Kvarnström sd
Suna Kymäläinen sd
Aki Lindén sd
Antti Lindtman sd
Lauri Lyly sd
Niina Malm sd
Helena Marttila sd
Ville Merinen sd
Anna-Kristiina Mikkonen sd
Riitta Mäkinen sd
Matias Mäkynen sd
Saku Nikkanen sd
Ilmari Nurminen sd
Eemeli Peltonen sd
Pinja Perholehto sd
Piritta Rantanen sd
Joona Räsänen sd
Timo Suhonen sd
Tytti Tuppurainen sd
Juha Viitala sd
Pia Viitanen sd
Tuula Väättäinen sd
Paula Werning sd
Fatim Diarra gröna
Tiina Elo gröna
Bella Forsgrén gröna
Atte Harjanne gröna
Hanna Holopainen gröna

Interpellation IP 2/2023 rd

Inka Hopsu gröna
Saara Hyrkkö gröna
Krista Mikkonen gröna
Maria Ohisalo gröna
Jenni Pitko gröna
Sofia Virta gröna
Li Andersson vänst
Timo Furuholm vänst
Veronika Honkasalo vänst
Mai Kivelä vänst
Anna Kontula vänst
Minja Koskela vänst
Merja Kyllönen vas
Laura Meriluoto vänst
Aino-Kaisa Pekonen vänst
Jussi Saramo vänst
Hanna Sarkkinen vänst